

## KÖSZÖNTELEK A FARAGÓK TÁBORÁBAN!

Őszintén örülök az érdeklődésednek!

A **faragás** világa meseország, hiszen a faragott anyag mesél az életéről, a faragott formák és díszítmények mesét mondanak a szemlélődőnek. Nos, ebben az országban üdvözöl **Szabó Béla** budapesti faragó népi iparművész, egyéni vállalkozó, aki, mint faműves szakoktató sok-sok évig tanította a fiatalokat és idősebbeket erre a gyönyörű kismesterségre, a budapesti Esély Kövessi Erzsébet Szakképző Iskola tanműhelyében.



**Faragással** kapcsolatban a következő szakmai témakörökben lehetek segítségedre, amennyiben kinyitod a képzeletbeli téka megfelelő frissített, feltöltött fiókját:ábrázolás, ácsok, ácszerszámok, agancsfaragás, ágf faragás, ajándék, alapanyag, anyagok, akácfa, alkotás, alakfaragás, állatfigura, állatalakok, amulett, arányosság, asszociáció, asztalosmunka, balta, báránylel, berakás, beverés, bodzafa, bográcsstartó, borotvatartó, botfaragás, bölcsőfaragás, bútorf aragás, címerfaragás, csanakfaragás, cseresznyefa, csigacsináló, csillagdísz, csiszolóművelet, csontmunka, csontedény, csontfaragás, díszítés, díszítőművészet, dísz tárgy, díszfűrészelés, diótörő, dohányzókészlet, domborúfaragás, dombormű, dudafej, égerfa, égitestek, ékrovás, életfa, emberábrázolás, emléktárgy, eperfa, eredetmagyarázás, eszközkészítés, esztergályozás, fa, faházdísz, fakanál, fafajták, fafaragás, fajátékszer, fakerítés, fáklyatartó, faláda, faragóiskola, faragás, faragókések, faragószerszámok, falitűkör, fametszés, famunka, faművesség, faliszekrény, faragókés, faragószerszámok, faragószek, faszerkezet, fejfakészítés, fejfadíszítmények, feliratfaragás, fémvésés, felületkezelés, figurafaragás, fogasok, fokos, folklór, fonóeszközök, fonószer, forgódísz, furulya, geometrikus, gesztenyefa, gombfa, gulyásbot, guzsalyfaragás, gyalogszek, gyermekjáték, gyertyatartó, gyökérfaragás, gyufatartó, hagyomány, harangláb, hársfa, házoromdísz, háziiparos, hombár, hordófaragás, hornyolás, ivóbögre, ivótűlök, játékkészítés, juharfa, jegyajándék, juhász kampó, kalotaszegi, kanál, kanászbalta, kapatisztító, karcolás, karikás, karosszek, kelengyeláda, kéregfaragás, kereplök, keretfaragás, kerítéselemek, kisszek, kobaktök, kontytű, kopjafafaragás, körtefa, kutyagerinc, kürtfaragás, ládakészítés, levélnehezék, lopótökfaragás, madárdísz, mestermunka, mosósulyok, motívumok, nászajándék, népművészet, néprajz, növényábrázolás, oktatás, ólmosbot, önöntés, oromdísz, orsódísz, ostornyél, pácolás, padfaragás, palócfaragás, parasztfaragás, pásztorbot, pásztorfaragás, pászterművészet, pipafaragás, pipatórium, polcfaragás, rámaf aragás, régiség, relieffaragás, rokkafaragás, rovás, rozetta, rózsa, sárkányfaragás, sőtartó, sulykoló, szvasztika, szaruedény, szarumunka, szarvasagancs, szegfűdísz, székf aragás, szerkezetek, szimbólumok, színezés, szívmotívum, szövegfaragás, szuszék, tálfaragás, tálesztergályozás, tás, táncospár, tányérfaragás, tékafaragás, termékskála, tetődísz, tókeszek, tulipánfaragás, tükörfaragás, tűlök, vadábrázolás, vadászjelenet, vajnyomó, vājótechnika, vásárfia, vésés, vetélődísz, viaszolás, világfa, virágdísz, virágkozás, vízmerítő, zsebtükörfa, zsendely, zsírkőfaragás, Népi tárgykultúránkba tartozó faragott tárgyak

Célszerű a tárgyakat csoportosítani. A csoportosításhoz többféle szempont alapján állhatunk hozzá : pl. használati és dísz tárgyak, faragással készült és díszítő faragással ellátott tárgyak, pásztor tárgyak és falusi faragó „specialisták” tárgyai, stb..

A jelen csoportosítást a tárgyak nagysága szerint állítottam össze. Ez egyfajta technikai fejlődési menetet is követ:

**1. Faragott, apró tárgyak:** (a teljesség igénye nélkül)  
(méretüket tekintve kb. a tenyérben elférnek)

- **Báránvjegyek** (fából, párosával készített apró figurák, pl. két fejsze, két csizma, két vödör, stb. Az egyiket az anyajuhra, a másikat bárányára akasztja a pásztor megjelölés szándékkal.)

- **Csont kupáncsok** (csontból faragott apró, átfúrt korongszerű díszek, a pásztorkészség díszítőelemei).



- **Csont- és szaru ékszerek** (igen apró, faragott elemek. Önállóan vagy láncszemekkel összefűzött alkotások, pl. óralánc, gyűrű, stb.).

- **Fúzfa síp** (szélhasító nyílással ellátott hangkeltő, jelző eszköz).

- **Evőkanál** (kemény fából faragott eszköz, a nyele plasztikus faragású)



- **Kutyagerinc elemek** (faragott keményfa lapocskákból összeállított bográcstartó szerkezet).



- **Tükrös** (keményfa lemezekből faragott, fedeles, apró tükör tartó, díszes szerkezet; fedelének nyitása sokszor furfangos megoldású)



- **Sótartó** ( keményfából vájással és külső faragással kialakított, díszes, fedeles vagy fedél nélküli edényke).

- **Szaru és csont edénykék** (különböző gyógykenőcs, fűszer, tű és egyéb apróság tárolására készül a marha szarvából, marha, disznó és más állatok csöves csontjaiból. Alja fadugózva, fedele az edényszájba illeszkedő. A csont-, szaruedény külső fala karcollással, egyéb faragással díszített, a fedél plasztikus faragású).



- **Gyufatartó** (keményfa lemezekből készített, fedeles, díszesen faragott, apró, álló téglatest forma).



- **Dudafej** (kecske, kos vagy más állatfej alakra, gyümölcsfából faragott kisplasztika; a pász-torduda egyik fő dísze).

- **Pipafej, pipaszár** (a fejet rózsza-, dió-, szőlő- vagy esetleg más gyümölcsfa gyökeréből faragják díszesen plasztikusra; a pipaszár általában meggy, bodza, vadrózsa ágából készül).

## 2. Nagyobb terjedelmű faragások (a teljesség igénye nélkül)

- **Ivócsanak** („pásztorkanál”, „begre”....stb.) öblösen tartott tenyér- formára hasonlító, fogantyúval, nyéllel ellátott fa ivóedény. Kis tömbnyi keményfából készül. Üregét vájó szerszámmal (U alakra hajlított késsel, gyűrű vagy fél gyűrű vésővel) vájják ki. A csanak külső felülete többnyire díszesen faragott. Nyele, fogója mívesen megmunkált –általában figurális- kisplasztika.



- **Csigacsinaló** ( házi csigatészta készítő eszköz, amely két darabból áll: sodrólap és sodrópálcika. A kockára vágott, friss leveles tésztát egyenként, -csúcsával lefelé- a sűrű bordázatú lapra fektetik, majd a felső csúcsot a sodrópálcára tekerve lefelé sodró mozdulattal lehengergetik. Az eszköz lapja díszesen faragott keményfa. Szerelmi ajándék-ként készítették).



- **Kapatisztító** (kis lapátkára hasonlító keményfa kaparó-eszköz. A kapára, lapátra tapadt nedves földet tisztították le vele. A faragó többnyire kettőt készített belőle kedvesének. Egyet mindennapi használatra és egyet emlék dísz tárgyként. A díszeseken kedvelt a geometrikus ékrovasos díszítmény).



- **Ékszeres dobozkák** ( kis fatömbből, falemezekből, formára húzott tülökgyűrűből, csontlemezekből készített fedeles, tároló szerkezetek. Soknak fedelén figurális faragás. A szerkezet külső oldalai és a fedél felszíne aprólékos sík vagy domború faragással, esetleg karcolással-spanyolozással díszített).

- **Karikásostor nyél** (általában díszes esztergályozású, vagy szögletes hasáb formára faragott kb. 30 cm hosszúságú és 2-4 cm átmérőjű keményfa nyél. Keskenyebb végére kötik a több bőrsinegből fonott ostorszíjat. A nyél keskenyebb vége - több példányon mindkét vége díszes öntésű. A nyél díszítési módjai között elterjedt a minták színesfém drót darabkákkal való „beverése”, a minta bemetszése, vagy domborfaragása).

- **Ivótülök, kanászkürt** (a levágott marha szarvából, a megfelelő tisztítási fázisok elvégzése után készítik. Az ivótülök a hegyes végétől a széles pereméig megmunkált. Karcolt, faragott, esetleg spanyolozott kompozíció díszíti. Itallal töltve nem lehet „pihentetni”, mert nincs talpa. „Egy hajtásra” szokás kiüríteni).

A kanászkürt hegyes végét levágják, majd a keletkezett véglyukba díszes fűvőkát faragnak. Az előbb írt tisztító és díszítő műveletek elvégzése után fonott bőrszj kerül rá, hogy vállra, derékszjra, stb. lehessen akasztani. A kanászkürtök legdíszesebb példányait a szürke-marha szarvából készítették).



- **Furulva** (rövid és hosszú változata a leggyakoribb népi hangszer. Legkönnyebben bodzaág-ból készíthető, mert nagy átmérőjű, puha belét könnyű „kitolni” és fáját kellemes faragni. Szilva-, som-, körte-, meggyfa-, mogyoró-, vadrózsa-, gyertyán- és más keményfából hosszadalmasabb a faragó vagy esztergályozó munka, de a hangszer mutatósabb, a hangja szebb. Általában finom mívű faragott, karcolt ornamentika kerül rá).

- **Gyermekjátékok** (ezek a fából, botból, vesszőből, és egyéb természetes anyagból készült, apró gyermekjátékok /pl. háziállatok, kocsi, szekér, ásó, gereblye, stb./ eredetileg azzal a szándékkal készültek, hogy a gyermek már kis korától kezdve –úgymond- beletanuljon a paraszti életbe. A közelmúlt sok modern játéka ezeket háttérbe szorította. Mostanság –a játszóházaknak köszönhetően- az ilyen fajta játékkészítési mód kezd újra divatba jönni).



- **Szolgafa** (villás ágú botból faragott, néha díszes bográcstartó eszköz. A mintegy 1...1,2 m hosszúságú bot hegyes végét a tűz közelében kissé ferdén a földbe szúrják és a tűz fölé hajló elágazó ágra akasztják a bográcstot).

- **Beretvatok** (kb.20...25 cm hosszúságú, 4...6 cm széles és 3...5 cm vastag, jól faragható, téglalap alakú keményfa hasázból készül, belső és külső faragással. Furfangos módon nyitható fedelét –ha lehet- a hasáb anyagából fűrészelik. Helyi stílusnak megfelelő faragott vagy karcolt-spanyolozott díszítmény teszi még értékesebbé. Napjainkban írószer tartónak, faragókés tartónak készítik).



borotvatok színes spanyolozással

- **Borotválkozó tükör** Több típusa ismert. Van amely fedeles és könnyen elfér a tarisznyába, de létezik olyan állványos vagy fiókos változata is, amelyet asztalon, polcon tartanak. A fedél, a fatest szépen faragott, vagy spanyolozott).



plasztikus faragású kis tükör

- **Sulykoló** (mosósulyok, lapicka és még sok más helyi néven ismert nyeles, fa mosóeszköz. Általában kettő készül belőle. Az egyiket használatra, a másikat -szépen megfaragva- fali dísznek készítik. A vízből kiemelt ruhát nagy, lapos kőre fektetve a sulykoló lapjával csapkodják, hogy a szennyeződés eltávozzon belőle. Ma már csak díszként funkcionál. Nagy lapfelülete kedvelt a díszítő kedvű faragók számára).



- **Mángorló** (kb.50...80 cm hosszúságú, 8...15 cm széles és 2...5 cm vastag, nyeles, fa vasalóeszköz.. A még kissé nyirkos fehérneműt simítva sodrófára csavarják, majd a ráfektetett mángorlóval hengergetik. A ráncok így szinte kisimulnak. A mángorló alsó lapjára eredetileg ujjnyi vastagságú, haránt bordázatot faragtak. A gombos záródású fehérnemű divatba jöttével a bordázatot meg kellett szüntetni, mert törte a gombokat. A faragó ugyancsak kettőt készített belőle. Manapság szép formája és díszítő faragásra alkalmas hosszú felülete miatt készítik, dísz tárgyként).



- **Pásztorbot, gulyásbot** ( a kampós végű faragott juhászbót és az ólmozott végű, faragott gulyásbot napi használatú munkaeszközök. Nemcsak mesterség jelvényként, hanem verekedésre is használták. Az akár másfél méter hosszúságú, galagonya-, som- vagy mogyoróából készült botokat a pásztor kitüntetett figyelemmel faragta díszesre. Sok szép példányon forró ólommal, ónnal telített faragást találhatunk /önöntéses faragótechnika/. A szépen faragott botok ma is kelendőek).

- **Fokos, kanászbalta** (mindkét eszköz első sorban mesterség jelvény, de sokszor önvédelmi fegyver is volt. A fokos és a balta fejét bronzból vagy acélból készítették. A fejek díszítése vésett, cizellált, vagy ón, ezüst berakásos. Az eszközök nyelére kígyós, virágzó kompozíciót, esetleg figurális-virágos díszítmény faragtak, vagy rézdrótból mintát vertek bele. Napjainkban értékesítési céllal dísz tárgynak készítik).

- **Kásakavaró** (keményfából készített, kb.50...70 cm hosszúságú rúd vagy lécféle. Nyele kézhezálló. Faragott díszítmény a nyél végén és a nyél-szár találkozásánál található. A másik vége kóstoló kanálszerűre kifaragott. Bogrács- és más kásaételek megkeverésére szolgál).



- **Merőkanál** (a kanálfélékhez tartozó öblös ételmerítő eszköz. Keményfából készül. Üregét vájással, külsejét és kb. 40...50 cm-es nyelét bicskás faragással alakítják. Nyelének kiszélesedő végén jól mutat egy kis ékrovásos faragás. Bogrács-ételhez illik.)



- **Gajmó** - „gamó”, „kákó”, stb.- (kérgétől megfosztott, több elágazású faágból faragott, kamrai függő fogas. A középső vastagabb és hosszabb ág végébe vaskarika és lánc kerül. Ennél fogva szegelik fel kellő magasságba a gerendára. Szoknyákat, vagy szalonnákat akasztanak rá).

- **Gyertyatartó** (úgyszintén több elágazású faágból készíthető, egyszerű faragású, kerti asztalon jól mutató eszköz. A középső vastag ágból néhány cm-es csonkot hagynak, a lapos csonkvég közepébe hegyes faszeg kerül, majd az elágazó ágakból a három megfelelő hosszúságra vágva az asztallap irányába fordítják. A lábvégből addig vágnak, amíg a középső ágcsonk függőlegesen nem áll. Ékrovásos szimbólum jól mutat rajta).



- **Fáklyatartó** (földbe szúrható vagy lábszerkezethez kapcsolódó, 70...150 cm-es fa tengelye végén fából faragott, farugós csipesz található, amelybe az égő lécdarabot, fáklyát rögzítik. Igen sok változata ismert. Az elektromos világítás megjelenéséig lakásban is, majd később csak kültérben használták. Míves, furfangos szerkezet).

- **Figura** (kisplasztika) (embert, állatot ábrázoló figura eredetileg csak pásztor használati tárgyakon, népi hangszereken szerepelt díszítésként. Önálló kis, közepes és nagyobb faszobrok faragása a hazai vidéki túrizmus beindulásának idejére tehető. Naiv művészetet képviselő, jól értékesíthető volta miatt vált keresetté. A népművészeti alkotások között ma is kelendő. Érdekesek és fantáziát megmozgatók a gyökérből, ágcsonkos kéregcsomókból, különleges formára nőtt ágakból faragott, ún. görbepfa plasztikák).



- **Falifogas** (a bútor-kiegészítők családjába tartozik. A szerkezet kezdetben, falra szegelheto, hasított lécebe, deszkába ferdén bevert faszögekből állt. A fogas lapját esetleg kígyóformára faragva, vagy néhány rozettával, egyéb ékrovásos jellel díszítve készítették. A bútorzat fejlődésével párhuzamosan alakult a fali fogasok formája, mérete, és összetettsége is. A díszítőkedv és fantázia számtalan fogas-variációt hozott létre. A legmeghökkenőbb volt számomra egy olyan példány, amelyen a fogas akasztói kampósra hajlított özpatás lábvégekből voltak!).



- **Fali tojástartó** (fából készült, falra akasztható, felhajtható fedelű, fekvő téglatest forma, az első és két oldalsó lapján szellőztető nyílásokkal. A hátlap magasabb, oromdíszes, faragott vagy festett ornamentikával. Húsz-huszonöt tojás befogadására alkalmas. Helye a kamrában van).

- **Fali kanáltartó** (fa alapanyagú, több változatban. Az egyik változatnál a 20-25 cm. -es vízszintes lap félkör, vagy téglalap alakú, a széléhez közel kb. 15 mm átmérőjű, réselt furatokkal a függőlegesen bedugott kanálnyelnek. A másik típus fekvő téglatest formájú, fedél nélküli doboz. A kanalakat belefektetik. Hátlapja magasított, faragott oromdíszes. Többnyire ékrovásos díszítésűek).

- **Fatál, fatányér** ( technológiailag két alaptípusuk létezik: a, a kézzel faragott, vájt fajták; b, faesztergályozással készített termékek. A napi használatú tálakra, tányérokra eredetileg díszítő ornamentikát nem faragtak. Csak a dísztárgynak gyártott típusok palást-felületén található körbefutó, faragott növényi díszítménysor /pl. levelek fonata/, vagy ónöntéses technikával készített dísz).



- **Sórtartó** (keményfából, csontból, szaruból, és ezek kombinációiból készült kisebb-nagyobb edényfélék, általában fedél nélkül. A fali vagy konyhai dobozszerkezetű sórtartó felnyitható fedelű. Szinte mindegyik típus faragással, festéssel díszített. Amelyik díszítetlen, annál a faanyag szépsége, rajzolatgazdagsága maga a dísz. A díszítés és módja mindig a kedvelt helyi stílusokhoz igazodik).



- **Kereplők** (elijesztés céljára készített hangkeltő eszköz fajták. Első sorban a szőlősben használták a seregélyek elriasztására, de a busók rémületet keltő eszköze is volt a mohácsi csata idején. Napjainkban a stadionok lelátóin, néhány szurkoló kelt vele hatalmas hangzavart. A kereplők alapanyaga keményfa. Kalapácsos és egy vagy két rezgő-nyelves típusa ismert. Terjedelmük változatos. A tenyéryni játék- kereplőtől a már szinte fegyverszerű félméteres nagyságig ismert. Díszítése a készítő kedvétől és tehetségétől függő. A kereplő forgó szerkezetére ritkán kerül díszítmény, inkább csak a nyelét faragják díszesre).



- **Pipatórium** (több pipa mutatós tárolására való, kb. 40...70 cm magas, falemezből, deszkából készített, díszfűrészelt, díszesen faragot, összetett szerkezet. Egy-egy példánya igen nívós mestermunka. A szerkezet lehet több emeletes, és a szoba sarkába szerelhető változat is. A pipatórium méretei mindig a pipakészlettől függenek).

- **Faragott bútorok, népi hangszerek** ( a téma rövid ismertetése is hatalmas terjedelmű lenne, hiszen népművészetünk egyik legösszetettebb és legdekoratívabb szerkezetéről van szó. A népi faragótechnikák, amelyek e bútorokon, hangszereken is megtalálhatók, nyomom követhetők a honlap egyes témaköreinél. A bútorok, hangszerek formavilága, díszítése iránt érdeklődőknek szeretettel ajánlanám neves néprajz tudósaink, -kutatóink számos, nagyszerű műveit, főként azokat, amelyeknek témája a magyar nép bútorművészete, és a népi hangszerek).

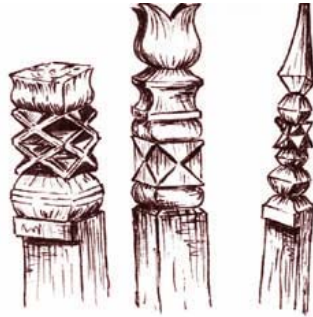


- **Erdélyi kopjafa, fejfa** ( Hatalmas témakör, ezért csak a legfontosabbakat: a fejfa állított gerenda forma. Méretét tekintve a kézi faragások közül talán a legnagyobb. Föld feletti magassága – a „fűtű valóé” /a fejnél állóé/ 150-300 cm, keresztmetszete /”vastagsága”/ többnyire 12-15 cm-es négyzetes hasáb.

A „lábtű valóé” /a lábánál álló/ 50-100 cm magas, keresztmetszete 8-10 cm.

Mindkét fejfa anyaga Erdélyben „cserefa” /cserfa/, vagy tölgy, de készíthető egyéb csersav tartalmú fából is pl. akácból, eperfából.

Számtalan formai variációja létezik. Elnevezései is változatosak, pl. kopjafa, gombfa, fűtű való fa. Nálunk igen elterjedt a „kopjafa” elnevezés használata, pedig ez csak arra a típusra illik amelyiknek fejtágjából kopja szerű rúd áll felfelé.



A fejfa azon kívül, hogy kegyeleti térplasztika, faragott szimbólumok gyűjteménye is.

A hozzáértő mesterember jelképek sokaságát faragja a fejfára, ezekből „leolvasható” például az elhunyt hovatartozása, jelleme, vallása, neme, életkora, foglalkozása, gyermekeinek száma.

A fejfa embert szimbolizál. A fej, nyak, törzs, láb jól elkülönül. A fő testrészeket összekötő elemek kapcsolják egybe.

A fej motívum fajtái: buzogány /négyágú/ /harcos jellem/, csillag /nyolc ágú/ /férfi ember/, láng /nagy tudású/, három ágú korona /vezér egyéniség/, kucsma /szegény sorsú paraszt ember/, turbán, gömb, /vallási jelkép/, tulipán /női jelkép/ /esetleg magyarság szimbólum/.

A törzsön is két-három fő motívum szerepel, pl. székely kereszt, molnár gomb, gyöngy. A motívumokat „tányér” /tányér szerű lapos, szögletes motívum/ választja el.

A törzs alsó részén -a fő oldalon- eresz alól indul a „betűs lap”, ahova az elhunyttra vonatkozó szöveget vésik. A régi fejfákon a szöveget szóközők nélkül, folyamatosan vésték. Annyi betűt egy sorba amennyi oda elfért.

A láb alsó része –mintegy 50 cm- a földbe kerül. Ezt a részt tűzön megpörkölték, vagy bekenték szurokkal. Manapság a fejfát beton tuskóba ágyazott vaskengyel tartja. Így időállóbb.

- **Faragott székely-kapu** ( A világon egyedülállónak mondott térplasztika, mértanilag szerkesztett művészi ácsolat.

A kapuállító mesterség valamikor önálló foglalkozás volt Erdélyben.

A kapunak két változata ismert: gyalogkapu /személyi bejáró/ és összetett kapu /személyi bejáró kocsik behajtóval/.



### gyalogkapu

Fő szerkezeti elemei: kaputalp, „kapuzábé” /kapu oszlopok/, szemöldökfa, kapuszárny, az összetett kapuknál „kaputükör” /a kapuszárny feletti terület/, egyes típusoknál „galambbúg” /a kapu szemöldökfája, felső fríze és az esővédő zsindeley héjazat közötti galambdúc sor/.

A székely-kapu alkatrészek legyártása, majd az összeállítás is rendkívül gondos munkát igényel. Az elemek eresztékkal, csapozással és egyéb fakötés variációkkal kötődnek egymásba, a kötéseket helyenként faszögek rögzítik. Csavarokat, szegeket csak nagyritkán használnak.

A kapu díszítő faragása az utcafronti területre koncentrálódik. A díszítmény többnyire relief faragású. Ívesen hajló, burjánzó virág kompozíció, néha ember és állat ábrázolással, szöveges felirattal. Egyes területeken ékrovásos faragással készített virágzó kompozíció, és önálló díszítőelemek használata jellemző.



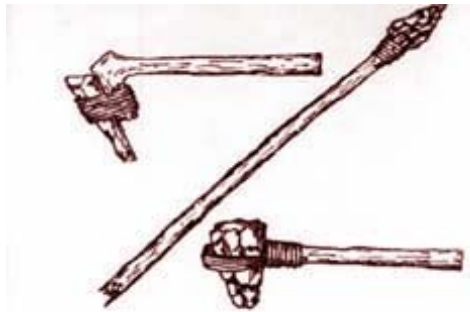
Meg kell említeni a „kapubálvány”-t is, amely minden székely-kapu valamelyik kapuoszlopa mellett áll. A sokszor ember arcú, faragott oszlop elhelyezése a hiedelemvilághoz kapcsolható. A tulajdon őrzője, a rontás, a gonoszság elijesztője.

## Mi is a faragás?

-Valamely szilárd anyag alakítása, kézi erővel működtetett éles szerszámmal való forgácsolás által.

De keményen hangzik! ....de így igaz.

Egy bot,..... egy éles szerszám.....( mondjuk, pattintott kő) ...a bot végének kihegyezési szándéka ....és máris az őskorban vagyunk.



Kezdhethük a történetet:

Vadászó, gyűjtögető, vándorló életmódot folytató elődünk már sok eszközt használt. A vadat nagyobb kődarabbal ütötte le, vagy valamilyen faágból, gyökérdarabból ütőbunkót, kőbaltát, később íjat, nyílveaszt készített. Itt a „készített”-en van a hangsúly, hiszen egy talált fadarab ritkán alkalmas azonnal a használatra. Ha hozzádörzsölte a botot egy szikladarabhoz -simítás végett-, az már forgácsoló művelet kategória (csiszolás).

Hogy az ásóbotjának, vagy dárdájának hegyet csináljon ahhoz már faragnia kellett (kézi forgácsolás).

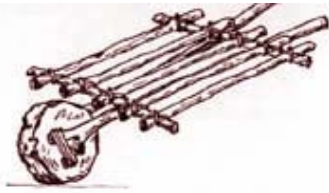
Számára a legkönnyebben alakítható szilárd anyag a fa, a csont és a szaru volt.

A kőbalt, a kő- vagy csontpengéjű kés, a hasító ék, kőpengéjű fűrész a nyirettyús fűrész, pergőfűrész, feltalálásával eszköztára egyre bővült. Az ősember az ék feltalálását követően, már képes volt farönköt hosszában elhasítani, akár több darabra is. A hasítékokból könnyebben készíthetett faszervezeteket. Az alkatrészeket növényi szálakból sodort kötéssel kötözte egymáshoz (fakötések). A kötéseket bevett faszegekkel erősítette. A famegmunkáló műveletek száma egyre bővült.

Az időben jócskát ugorva a bronzkori, majd vaskori szerszámok már összetettebb munkákhoz is alkalmasak voltak. A lakóközösségek egy-egy képzetlen, de ügyes kezű tagja bonyolultabb faszervezetek létrehozásában jeleskedhetett. Ő volt az ács.

Az igény szülte, hogy az ács mesterség az ókor kezdeti szakaszában már tagozódni kezdett: állványzat készítőre, házépítőre, hajóépítőre, bútorkészítőre, kocsi és kerék gyártóra, harci gép készítőre, stb

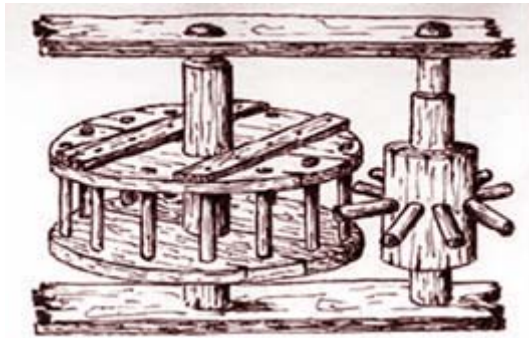
Az ókori városokban elkezdődött szakmatanításból kimaradtak az elzárta vidékeken élők. Az ügyes kezű fűrész-faragó emberek gyakorlottságát, hozzáértését a közösség rendszeres megrendeléseinek teljesítése fejlesztette. Nevezhetjük őket ősbarkácsolóknak.



szállító szerkezet /fantáziarajz/



bronzkori szerszámok



ős fogaskerék



mezopotámiai kocsi

A népi díszítő faragás kialakulásában rendkívül nagy szerep jutott a pásztoroknak. Ebben az ősi nomád mesterségben szabadidőből van a legtöbb. Az unalmában is farigcsáló pásztor kezei közül az idők során egyre érdekesebb, szebb munkák kerültek ki. Anyagkészlete a környezetében talált természetes anyagokból származott (fa, csont, szarvasagancs, szaru, bőr).

Késével különleges, - számára és környezete számára - jól érthető jeleket, jelképeket, szimbólum rendszereket faragott botjára és egyéb személyes használati tárgyára. Ezekkel fejezte ki érzéseit, hiedelem világát, ábrázolta az őt körülvevő környezetet, jelenségeket.

A kezdeti rovott jeleket, majd a vonalas növényi, ember és állat ábrázolásokat lassan felváltotta a valóságábrázolásra való törekvés.

Ahogy bővült szerszámkészlete és ismeretvilága, úgy színesedett faragótechnikája, és lettek munkái nívósabbak, művészi értéket hordozók.

Rövid pengéjű kései, vésői azért tértek el a faszobrász szerszámokétól, mert a pásztor a tárgyat egyik kezébe fogta és a másikkal faragta. Ellentétben a faszobrásszal, aki a rögzített anyagon két kézzel dolgozik.

A pásztorfaragások díszítményvilágára mindig is nagy hatással voltak a templomokban látott díszítő motívumok és kompozíciók.



finn-ugor életfa ábrázolás

A pásztor nemcsak a saját használatára készített tárgyakat, hanem kedvesét, barátait, családját is meglepte egy-egy szép munkájával. A faluban büszkén mutogatott díszes tárgy felkeltette a falusi fúró-faragó emberek érdeklődését. E munkák bizonyíthatóan hatást gyakoroltak későbbi tevékenységükre.

A képzetlen falusi „barkácsolók”, „faragó specialisták”, „naturisták” munkáin észre lehetett venni az ácsból, asztalostól ellesett technológiát, uraságnál látott forma és díszítmény egyszerűbb változatát. Munkáikba egyéniségüket is beleadva rendkívül értékes alkotások is születtek. Egyéni, -és majdan- helyi forma és díszítés stílusok alakultak ki.



spanyolozott szaruedény

A faragó specialisták munkássága közelebb állt a mai faművesség fogalmához. A faragó és egyéb forgácsoló kéziszerszámot a helyi, vagy a vásári kovácmester készítette. De előfordult, hogy saját készítésű, ötletes célszerszámokkal könnyítették a munkájukat. Minden gyártó művelet kézzel, úgymond kézműves technológiával folyt. A falusi művészek még a 20. század elején is kézi erővel és kézi szerszámokkal fűrészeltek, gyalultak, fűrtak, pedig akkor már létezett korszerű faipari kézi gép és nagygép park.

A korábbi évszázadokban a faragó-pásztorok és falusi specialisták egy-egy szebb munkája már árucserre alapként szolgált. Később, a vidéki túrizmus fejlődésével a faragott termékeknek nagy keletje lett.

Voltak alkotók, akik már rendszeresen gyártották és eladták a keresettebb termékeket. A faragás a háziipar részévé vált.

Az 1950-es években megalakult Háziipari Szövetség, a Népi Iparművészeti Tanács által egyes alkotók népművész kitüntető címet kaptak.

Az iparszerűen értékesítésre termelők közül már néhányan büszkélkedhettek a népi iparművész címmel. Az alkotói munka legfelsőbb fokú elismerése a népművészet mestere cím lett. Itt kell megemlíteni néhai idősebb Kapoli Antal faragópásztort, aki magas színvonalú munkásságáért Kossuth-díjat kapott.



Saját készítésű relief id. Kapoli Antalról

**Továbbiakban** a következő szakmai témakörökben lehetek segítségére, amennyiben kinyitod a képzeletbeli téka megfelelő fiókját:

Faműves (faragó-asztalos) szakma tanulási lehetőség ; szakvizsga.

A népi faragás története ; a faművesség kialakulása.

Faragó műhely ; faragó szerszámok.

Fafaragó, faszobrász, faesztergályos és jégszobrász szerszámok, eszközök beszerzése.

Népi tárgykultúránkba tartozó faragott tárgyak

Tervezési szempontok ; anyag kiválasztás.

A termék gyártási folyamata.

Faragható anyagok.

Faragó technikák.

Faragott szimbólumok, kompozíciók.

Faragott termékek felületkezelő technikái.

Faesztergályozó alapismeretek.

Népi intarzia készítés.

Ötlettár (levelek alapján)

Képtár

Szabó Béla, faragó népi iparművész

Elérhetőségem: e-mail cím: [fa@faragosuli.hu](mailto:fa@faragosuli.hu)

Tel: 06-20-914-8508 (munkaidőben)